

Lãnh đạo ASEAN – yếu tố quyết định sự thành công của

Hiệp ước nhựa toàn cầu nhằm chấm dứt ô nhiễm nhựa

Các CSO kêu gọi các nhà lãnh đạo ASEAN có lập trường mạnh mẽ trong cuộc đàm phán đang diễn ra nhằm phát triển một công cụ ràng buộc pháp lý quốc tế nhằm giải quyết ô nhiễm nhựa, bao gồm cả ô nhiễm môi trường biển.

Từ ngày 23 đến ngày 29 tháng 4 năm 2024, các thành viên của Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) sẽ gặp các quốc gia khác tại Ottawa, Canada, trong phiên họp thứ tư của Ủy ban đàm phán liên chính phủ (INC-4) để xây dựng dự thảo văn bản cho một công cụ ràng buộc pháp lý quốc tế được gọi là Hiệp ước Nhựa Toàn cầu nhằm giải quyết ô nhiễm nhựa, kể cả trong môi trường biển, thông qua cách tiếp cận toàn diện nhằm giải quyết toàn bộ vòng đời của nhựa. Công cụ tiềm năng này là cơ hội duy nhất để giải quyết cuộc khủng hoảng nhựa.

Ô nhiễm nhựa đã tăng lên gấp bội cùng với sự tăng trưởng trong sản xuất nhựa, trong đó nhựa sử dụng một lần đóng góp tới 50% tổng sản lượng.¹ Trong khi tỷ lệ tái chế được dự đoán sẽ tăng từ 9% vào năm 2019 và 17% vào năm 2060, 70% rác thải nhựa - dự kiến sẽ tăng gấp ba lần vào thời điểm đó - vẫn sẽ bị đốt hoặc đưa vào các bãi chôn lấp.² Ngành nhựa cũng là nguồn phát thải khí nhà kính công nghiệp nhanh nhất trên thế giới, với dự đoán lượng phát thải trong toàn bộ vòng đời của nhựa sẽ chiếm tới 19% lượng khí nhà kính toàn cầu vào năm 2040.³ Mô hình kinh tế tuyến tính hiện nay về khai thác-sản xuất-thải bỏ và việc sản xuất nhựa không được kiểm soát sẽ không thể duy trì nhiệt độ trái đất tăng dưới 1,5 độ C cũng như không đảm bảo an toàn và công bằng của hành tinh.

Đông Nam Á là khu vực bị ảnh hưởng nghiêm trọng bởi tình trạng ô nhiễm gây ra ở các giai đoạn khác nhau trong vòng đời của nhựa. Một số báo cáo và nghiên cứu đã chỉ ra rằng các ngành công nghiệp hóa

¹ Chen, Y., Awasthi, AK, Wei, F., Tan, Q., & Li, J. (2021). Nhựa dùng một lần: Sản xuất, sử dụng, thải bỏ và tác động bất lợi. *Khoa học về môi trường tổng thể*, 752, 141772.

² OECD. (2022). *OECD cho biết rác thải nhựa toàn cầu sẽ tăng gần gấp ba vào năm 2060*
<https://www.oecd.org/newsroom/global-plastic-waste-set-to-almost-triple-by-2060.htm>

³ UNFCCC. (2024, ngày 6 tháng 3). Cần có một nền kinh tế nhựa mới để bảo vệ khí hậu.
<https://unfccc.int/news/a-new-plastics-economy-is-Needed-to-protect-the-climate>

dầu, sản xuất nhựa, tiêu thụ và sử dụng nhựa, tái chế, đốt và thải bỏ nhựa là những nguồn gây hại cho môi trường và sức khỏe của người dân ở Đông Nam Á.⁴ Ô nhiễm nhựa xảy ra dưới nhiều hình thức từ các mảnh nhựa lớn ở sông Mê Kông và biển, đến hạt vi nhựa và chất phụ gia hoặc sự phát thải không chủ ý từ việc quản lý và tái chế chất thải nhựa như các chất ô nhiễm hữu cơ khó phân hủy (POP).^{5 6} Các bãi chôn lấp không hợp vệ sinh và các bãi rác bất hợp pháp chứa chất thải điện tử nguy hại ảnh hưởng đến người dân ở Malaysia.⁷ Ngựa cựa làm từ nhựa bị vứt bỏ hoặc thất lạc ảnh hưởng đến hệ sinh thái biển ở Campuchia, Myanmar và Việt Nam.⁸ Hạt vi nhựa và POP đều đã được tìm thấy trong cơ thể người ở Indonesia và Thái Lan. Tất cả^{9 10} những điều này gây ra mối đe dọa nghiêm trọng đối với sức khỏe cộng đồng trong khu vực của chúng ta.

⁴ TRÁI ĐẤT. (2021). Người dân địa phương kêu gào vì khói công nghiệp và mùi hôi ảnh hưởng đến sức khỏe của họ. <https://www.earththailand.org/en/article/748>; Bưu điện Băng Cốc. (2021, ngày 7 tháng 7). 80.000 người bị ảnh hưởng bởi ngọn lửa lớn <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2144431/80-000-impacted-by-huge-blaze>; Karlsson, T., Brosché, S., Alidoust, M., Takada H. (2021). *Những hạt nhựa được tìm thấy trên các bãi biển trên khắp thế giới có chứa hóa chất độc hại*. IPEN & Đồng hồ viên quốc tế. <https://ipen.org/documents/plastic-pellets-found-beaches-all-over-world-contain-tox-chemicals>; Wachpanich, N. & Coca, N. (2022, ngày 8 tháng 12). Khi các lò đốt rác thải thành năng lượng lan rộng ở Đông Nam Á, mối lo ngại cũng tăng theo. *Mongabay*. <https://news.mongabay.com/2022/12/as-waste-to-energy-incinerators-spread-in-southeast-asia-so-do-concerns/>

⁵ Haberstroh, CJ, Arias, ME, Yin, Z., Sok, T., & Wang, MC (2021). Vận chuyển nhựa tại ngã ba phức tạp của sông Mê Kông ở Campuchia. *Thư nghiên cứu môi trường*, 16(9), 095009. ; Curren, E., Kuwahara, VS, Yoshida, T., & Leong, SCY (2021). Vi nhựa biển ở khu vực ASEAN: Đánh giá về kiến thức hiện tại. *Ô nhiễm môi trường*, 288, 117776.

⁶ Petriik, J., Beeler, B., Ismawati, Y. và Bell, L. 2024. Ô nhiễm độc hại do rác thải nhựa gây ra ở các quốc gia phía Nam bán cầu. Trong: *Buôn bán rác thải nhựa: Một phương tiện chuyển giao ô nhiễm của chủ nghĩa thực dân mới*, do S. Gündoğdu biên tập

Springer Nature Thụy Sĩ 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51358-9_6

⁷ Thing Siew Shuen. (2024, ngày 27 tháng 1). Kế hoạch biến chất thải thành năng lượng của Malaysia là một cơ hội bị lãng phí. *Hòa bình Xanh*.

<https://www.greenpeace.org/malaysia/story/51862/malaysias-waste-to-energy-plans-are-a-wasted-opportunity/>

⁸ Roberts, B., Teoh, M., & Murray, K. (2020). Nghiên cứu các giải pháp cho ô nhiễm nhựa biển ở Campuchia: Đánh giá và tổng hợp nghiên cứu phạm vi từ các địa điểm ven biển và biển. *Động vật & Thực vật Quốc tế*.

https://www.fauna-flora.org/wp-content/uploads/2023/05/FFI_2020_Investigating-Solutions-to-Marine-Plastic-Pollution-in-Cambodia_Scoping-Report.pdf; Thanda Ko Gyi. (2020). Ngựa cựa bị bỏ rơi, thất lạc hoặc bị loại bỏ (ALDFG) ở Quần đảo Myeik của Myanmar. Dự án Đại dương Myanmar.

http://www.myanmarocean.org/uploads/1/2/4/2/124244335/mop_aldfg_report_final.pdf; Raes, L., Jain, A., Nguyễn Bá, T., & Savels, R. (2022). Tác động kinh tế của rác thải nhựa đại dương, bao gồm cả hoạt động đánh cá ma, lên tàu đánh cá ở Phước Tịnh và Lộc An, tỉnh Bà Rịa Vũng Tàu, Việt Nam. IUCN.

<https://www.iucn.org/sites/default/files/2023-11/viet-nam-kinh-tế-brief-layout-revised.pdf>

⁹ Dvorska, A., và cộng sự. (2023). *Điểm nóng độc hại ở Kalasin: Các chất ô nhiễm hữu cơ khó phân hủy (POP) ở khu vực xung quanh các địa điểm tái chế chất thải điện tử ở tỉnh Kalasin, Thái Lan*. Hiệp hội TRÁI ĐẤT & Arnika.

<https://arnika.org/en/publications/tox-hot-spot-in-kalasin>

¹⁰ Luqman, A., Nugrahapraja, H., Wahyuono, RA, Islami, I., Haekal, MH, Fardiansyah, Y., Putri, BQ, Amalludin, FI, Rofiqqa, EA, Gotz, F., & Wibowo, AT (2021). Ô nhiễm vi mô trong phân người, thực phẩm và nước uống liên quan đến dân cư ven biển Indonesia. *Môi trường*, 8(12), 138.

Đông Nam Á cũng bị ảnh hưởng bởi chất thải nhựa nhập khẩu từ các khu vực khác, trong đó các quốc gia phát triển như Hoa Kỳ, Nhật Bản, Trung Quốc và các quốc gia Châu Âu nằm trong số các nhà xuất khẩu lớn.¹¹ Chất thải nhựa do các quốc gia phát triển xuất khẩu không chỉ được vận chuyển dưới dạng phế liệu nhựa mà còn bị trộn lẫn trong các phế liệu giấy với các loại nhựa dẻo không thể tái chế, bao gói đồ ăn nhẹ, cốc, chai nhựa bán, hoặc túi nhựa nhiều lớp, thậm chí cả bã bần.¹² Những “tạp chất” này - có thể chứa một lượng nhựa đáng kể - trong phế liệu giấy được vận chuyển từ châu Âu, có thể chiếm tới 10% tổng khối lượng.¹³ Một lượng lớn nhựa cũng có thể được giấu trong giấy nhập khẩu, như trường hợp xuất khẩu trái phép 130 tấn rác thải đô thị - được khai báo sai là giấy - từ Úc sang Thái Lan vào năm 2022.¹⁴ Cũng có xu hướng xuất khẩu rác thải nhựa làm nhiên liệu hoặc viên đốt (RDF) có nguồn gốc từ các nước phát triển, làm suy yếu nỗ lực của các quốc gia Đông Nam Á trong việc chống lại chủ nghĩa thực dân chất thải.¹⁵ Việc theo dõi hoạt động buôn bán rác thải nhựa dưới nhiều hình thức khác nhau có thể cực kỳ khó khăn, đặc biệt là dọc theo các biên giới không được kiểm soát chặt chẽ trong khu vực, chẳng hạn như giữa Myanmar và Thái Lan.¹⁶

Điều cần thiết là các nhà lãnh đạo Đông Nam Á phải phản đối những quan điểm sai lầm đổ lỗi cho khu vực này gây ô nhiễm nhựa đại dương trong khi coi thường tác động của việc xuất khẩu rác thải nhựa của họ sang Đông Nam Á và thực tế là những kẻ gây ô nhiễm nhựa lớn nhất chính là các tập đoàn FMCG lớn từ Bắc bán cầu. Khu vực Đông Nam Á có lịch sử chung gần đây về sử dụng vật liệu tự nhiên và là nơi sáng tạo ra các giải pháp thân thiện với môi trường, mang lại lợi ích kinh tế và do người dân làm chủ để giải quyết cuộc khủng hoảng ô nhiễm nhựa. Chúng bao gồm các giải pháp không rác thải hiện đã được triển khai tại [Hội An, Việt Nam](#)¹⁷, thí điểm tái sử dụng ở [Manila, Philippines](#)¹⁸, hệ thống tái

¹¹ 2022 Dữ liệu được tìm kiếm thông qua cơ sở dữ liệu UN Comtrade. <https://comtradeplus.un.org>

¹² Gokken, B. (2019, ngày 7 tháng 11). Báo cáo cho thấy Indonesia tái xuất chất thải bất hợp pháp sang các nước khác *Mongabay*. <https://news.mongabay.com/2019/11/indonesia-waste-plastic-export-import-illegal/>

¹³ Quinault, C. (2020, ngày 6 tháng 2). Quy tắc về tạp chất 'áp dụng' cho buôn bán giấy thải trong nội bộ EU *Hãy tái chế*. <https://www.letsrecycle.com/news/impurity-rules-apply-to-intra-eu-waste-paper-trade/>

¹⁴ Wipatayotin, A. (2022, ngày 29 tháng 7). Công ty yêu cầu hồi hương chất thải bất hợp pháp. *Bưu điện Băng Cốc*. <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2356551/firm-told-to-repatriate-illegal-waste>.

¹⁵ IPEN, Mạng lưới Chất độc Quốc gia, Nexus3, Hiệp hội Người tiêu dùng Penang, Liên minh EcoWaste. (2022). *Nhiên liệu thải nhựa: Tác động nghiêm trọng trên khắp Đông Nam Á khi Úc loại bỏ 'rác thải' có thể xuống đường*. IPEN. https://ipen.org/sites/default/files/documents/ipen-plastic-waste-fuels-v1_1aw-en.pdf

¹⁶ Báo cáo ngọn hải đăng. (2024). Cách chúng tôi điều tra việc đổ chất thải nhựa ở Myanmar. <https://www.lighthousereports.com/methodology/how-we-investigated-plastic-waste-dumping-in-myanmar/>

¹⁷ 2.17GAIA. (2021). Hội An Không Nhựa: Hướng tới Điểm đến Xanh. <https://www.no-burn.org/resources/plastic-free-hoi-an-towards-a-green-destination/>

¹⁸ Hòa bình Xanh. (thứ). Tái sử dụng và nạp lại vì một tương lai không có nhựa. <https://www.greenpeace.org/philippines/act/plastic-free-future/reuse-and-refill/>

sử dụng ở [Jakarta, Indonesia](#)¹⁹ và cơ sở hạ tầng tái làm đầy bình nước uống tại [Bangkok, Thái Lan](#), với sự hỗ trợ của Chính quyền Thủ đô Bangkok²⁰. Ngoài nỗ lực của chính quyền địa phương, chính quyền các quốc gia trong khu vực của chúng ta còn thể hiện tham vọng dẫn đầu trong việc thực hiện các chính sách hạn chế ô nhiễm nhựa và từng đưa ra những tuyên bố mạnh mẽ tại các INC trước đây. ASEAN cũng đã bày tỏ tham vọng chung của mình trong việc chống ô nhiễm nhựa trong khu vực.²¹

Rõ ràng, khu vực của chúng ta có những giải pháp và tham vọng mạnh mẽ có thể không chỉ giải quyết được cuộc khủng hoảng ô nhiễm nhựa ở đây mà còn ở những nơi khác trên thế giới. Đã đến lúc các nước ASEAN cùng nhau lên tiếng về tham vọng chấm dứt ô nhiễm nhựa tại INC-4. Khu vực Châu Phi và các Quốc đảo Nhỏ đang Phát triển đã làm như vậy trong các INC trước đây và đạt được tác động đáng kể.

Chúng tôi, các tổ chức xã hội dân sự ký tên dưới đây, đang nỗ lực chấm dứt ô nhiễm nhựa ở Đông Nam Á và hơn thế nữa, kêu gọi các quốc gia thành viên hợp tác và đàm phán một hiệp ước nhựa toàn cầu đáp ứng các mục tiêu chính sau:

1. Giải quyết toàn bộ vòng đời của nhựa, **ưu tiên giảm** sản xuất nhựa, bắt đầu với các loại nhựa nguy hiểm và có thể tránh được dựa trên cách tiếp cận tiêu chí sử dụng thiết yếu.
2. Chấm dứt **vận chuyển xuyên biên giới đối với rác thải nhựa** và chủ nghĩa thực dân về rác thải.
3. **Loại bỏ độc tố trong suốt vòng đời của nhựa** như các nhóm hóa học (cả polymer), bao gồm các chất phụ gia hóa học được thêm vào có chủ ý và không có chủ ý (NIAS) và vi nhựa.
4. **Tăng tính minh bạch, truy xuất nguồn gốc, ghi nhãn và công bố hài hòa các hóa chất trong nhựa** cũng như việc báo cáo ô nhiễm thông qua **đăng ký phát thải và chuyển giao chất gây ô nhiễm**.
5. Mở rộng **quy mô cơ sở hạ tầng tái sử dụng và nạp lại** đáp ứng các tiêu chí thiết kế tối thiểu toàn cầu bao gồm bao bì tiêu chuẩn hóa không chứa chất độc hại, cơ chế thu gom và phân phối an toàn cũng như các mục tiêu tái sử dụng ràng buộc.

¹⁹ Dietplastik. (2024, ngày 13 tháng 1). Reuse Tour 2024 trình bày Học cách mở rộng thực hành tái sử dụng ở Châu Á. <https://plasticdiet.id/en/reuse-tour-2024-Presents-learning-to-expand-reuse-practices-in-asia/>

²⁰ Người hỏi thăm Thái Lan. (2023, ngày 27 tháng 12). Chiến dịch mới của EJV và Bangkok Met nhằm mục đích giảm việc sử dụng chai nhựa.

<https://www.thaienquirer.com/51440/new-campaign-by-ejf-and-bangkok-met-aims-to-reduce-plastic-bottle-use/>

²¹ Khung hành động ASEAN về rác thải biển. (2020).

<https://asean.org/asean2020/wp-content/uploads/2021/01/3.-ASEAN-Framework-of-Action-on-Marine-Debris-FINAL.pdf>

6. Từ chối các công nghệ không giải quyết được nguyên nhân gốc rễ của ô nhiễm nhựa mà thay vào đó làm trầm trọng thêm tác động đến sức khỏe con người và môi trường, bao gồm tái chế hóa chất, đốt rác, biến rác thải thành năng lượng, nhiên liệu có nguồn gốc từ rác thải (RDF) và các công nghệ tương tự.
7. Ngăn chặn các chất thay thế đáng tiếc như nhựa sinh học, có thể phân hủy sinh học đã được chứng minh là có chứa hóa chất độc hại²² và chỉ làm chuyển hướng sự chú ý khỏi việc giảm sản xuất nhựa²³.
8. Yêu cầu chịu trách nhiệm của người gây ô nhiễm và nhà sản xuất thông qua các tiêu chuẩn toàn cầu về Trách nhiệm mở rộng của nhà sản xuất (EPR) và cơ chế cho Nguyên tắc người gây ô nhiễm phải trả tiền .
9. Đảm bảo nhân quyền và công bằng xã hội đóng vai trò trung tâm cho tất cả những người bị ảnh hưởng bởi ô nhiễm nhựa, bao gồm cả những người lao động trong toàn bộ vòng đời của nhựa, đặc biệt là những người nhặt rác, người dân bản địa và cộng đồng Nam Bán Cầu, thông qua Chuyển đổi công bằng.
10. Tăng cường nghiên cứu và giám sát tác động của nhựa đối với sức khỏe con người và môi trường, hướng tới phục hồi, bồi thường và khắc phục hậu quả .

²² Zimmermann, L., Dombrowski, A., Völker, C., Wagner, M. (2020). Nhựa sinh học và vật liệu từ thực vật có an toàn hơn nhựa thông thường không? Độc tính trong ống nghiệm và thành phần hóa học, Môi trường Quốc tế, Tập 145, 2020, 106066, ISSN 0160-4120, <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.106066>

²³ Loạt bài tóm tắt của liên minh các nhà khoa học: Hiệp ước nhựa toàn cầu: Vai trò của nhựa sinh học, nhựa phân hủy sinh học và nhựa sinh học là gì?, <https://ikhapp.org/material/policy-brief-the-global-plastics-treaty-what-is-the-role-of-bio-based-plastic-biodegradable-plastic-and-bioplactic-possible-core-nghĩa-vu-8/>